

Växjö demonstrerade rektor Thorsten Pettersson, Växjö, »Bråvallahed» i Skatelövs socken. Uppehåll gjordes även vid Skatelövs gamla kyrkogård.

Den 26 oktober föreläste landsantikvarie Gunnar Svahnström, Visby, om rysk konst från Vladimir den helige till Ivan den förskräcklige, bilder från en studieresa i Sovjetunionen våren 1959, och professor Helmer Tegengren, Åbo, den 18 november om säsongbosättning på Svalbard i äldre tid. Vid den efterföljande middagen berättade professor Sigvald Linné, Stockholm, om pyramidgraven i Palenque.

På inbjudan av riksantikvarieämbetet och Statens historiska museum samt Svenska arkeologiska samfundet talade professor Jaroslav Böhm, Prag, den 2 december om nya arkeologiska fynd från Tjeckoslovakien.

Årets sista föredrag hölls den 4 december i Uppsala av förste antikvarie Wilhelm Holmqvist om utgrävningarna på Helgö.

STENÅLDERSKONFERENS I PRAG

Under tiden 5—11 oktober 1959 hölls i det till tjeckoslovakiska vetenskapsakademien hörande slottet vid Liblice, nära Prag, samt i Brno en internationell konferens rörande europeiskt eneolitikum, dvs. det tidsavsnitt som i Nord-europa i stort sett motsvaras av tidig- och mellan-neolitikum fram till bägar-kulturernas, resp. enmansgravkulturens framträdande. Bland stenåldersarkeologer har det länge ansetts önskvärt att i analogi med de nordiska vikingatidskongresserna anordna en internationell stenålderskonferens, där för yngre stenåldersforskning vitala problem kunde diskuteras mera ingående än på de stora arkeologkongresserna. För värdskapet stod arkeologiska institutet i Prag. Antalet inbjudna var 45, därav 26 utlänningar. Konferensen var mycket väl tillrättalagd för ett intensivt arbete, och de mycket livliga diskussionerna fördes i anslutning dels till de tidigare utsända föredragen, dels till de vid konferensen hållna, varvid i tur och ordning Nord-, Väst-, Mellan- och Öst-europa erhöll sin andel av tiden. De centrala frågorna kom emellertid att främst beröra de komplicerade mellan- och sydösteuropeiska förhållandena med deras myller av eneolitiska kulturer och eventuella kontakter med andra områdens kulturgrupper, dvs. problem vars lösningar är möjliga endast genom ett nära samarbete inom den europeiska arkeologiska forskningen.

För Nordeuropas vidkommande stod den tidig-neolitiska trattbägarkulturen i blickpunkten, varvid diskussionen i huvudsak rörde sig kring ursprungsfrågan. Därvid kom åsikt att stå mot åsikt: 1) dess ursprung är att söka i ett för närvarande arkeologiskt terra incognita i sydöstra Ryssland, varifrån den spritt sig som en färdigbildad neolitisk kulturgrupp över sitt mellan- och nordeuropeiska utbredningsområde; 2) den kan härledas ur någon mellan-europeisk sen bandkeramisk grupp (och är således en sidogren av densamma);

3) den är resultatet av neolitiserandet av mesolitiska stammar i södra Mellaneuropa genom någon bandkeramisk grupp.

Ett för hela den europeiska stenåldersforskningen gemensamt, vitalt problem, som också blev diskuterat, är den stora tidsskillnad, som ofta öppnar sig mellan arkeologisk och C14-datering. Detta gäller såväl för den äldsta bandkeramiska kulturen i sydöstra Mellaneuropa som för det äldsta neolitikum i Västeuropa. Som ett exempel kan nämnas de dateringar, som P. R. Giot, Rennes, presenterade för de typologiskt äldsta megalitgravarna i Bretagne (över 3000 f. Kr. för gånggriften vid Ile Carn, Ploudalmezeau, och 3030 ± 75 för gånggriften vid Curnic Guisseny). Dessa höga dateringar bestrides av de flesta arkeologer med den motiveringen, att man, om man accepterar dem, ej vet, vad som hände under hela det tredje årtusendet. De bretagneska gånggrifterna karakteriseras främst av fynd av klockbägare, vilkas arkeologiska datering inte låter sig föra många århundraden bortom 2200 f. Kr. De som pläderar för en lång kronologi åberopar i detta sammanhang även de geologiska förhållandena vid den bretagneska kusten. Där finns nämligen ett antal megalitgravar, som numera ligger under havsytan eller är täckta av havet vid flod. Således är i detta sammanhang ytterst den geologiska dateringen av landsänkningen vid den västeuropeiska kusten utslagsgivande för om man får lov att acceptera C14-dateringarnas höga årtal, eller ej.

Sammanfattningsvis kan sägas, att konferensens värde mera bestod i preciserandet av problemen än i deras lösning.

I anslutning till konferensen bereddades deltagarna tillfälle att bese några förnämliga utgrävningar: i Böhmen en omfattande bandkeramisk by vid Bylany, varav hittills 22 hektar med rester efter 150 hus m. m. blivit undersökta; i Mähren vid Mikulčice en slavisk borganläggning med rester efter kyrkor m. m. från 800-talet och i Slovakien en komplicerad försvarsanläggning vid Nitriansky Hradok med lämningar från olika förhistoriska perioder (de äldsta från stenåldern, de yngsta från framskriden järnålder). Vad som mest imponerade på en utländsk besökare vid dessa grävningsplatser var kanske inte så mycket den i och för sig högklassiga grävningstekniken som sättet att protokollföra fynd och iakttagelser under undersökningens gång. Sålunda granskas varje fynd och varje iakttagelse i anläggningens konstruktion av platsens grävningsledare och hans två assistenter, varvid även deras eventuellt skilda tolkningar antecknas. Senare (vid större utgrävningar ungefär en gång i månaden) kontrolleras allt, som framkommit under tiden, i minsta detalj av en kommission av 10—15 man. Också deras uppfattning, resp. avvikande åsikter protokollförs. Ett sådant system kräver naturligtvis en enormt stor apparat, för att inte nämna de kostnader, som det medför. Men idén som sådan är efterföljansvärd även inom ramen av mera begränsade resurser och detta inte minst, då ett fornminnesområde blir totalundersökt.

Bland de tjeckoslovakiska museer, som konferensdeltagarna hade tillfälle att se, var det nyordnade nationalmuseets provisoriska förhistoriska utställning i Prag det intressantaste, både ifråga om fyndens kulturhistoriska och

utställningstekniska presentation. Fynden är utställda i jättelånga, inbyggda väggmontrer utan några som helst indelningar till mindre sektioner genom mellanväggar (således inrymmer t. ex. fynden från paleolitikum till slutet av yngre stenåldern i en enda monter). Varje arkeologisk kultur är utställd som en självständig, historisk enhet. Samtida kulturgrupper inom de olika provinserna utställas parallellt och i olika höjdplan. Olika typer av fynd och fynd från skilda fyndorter sammanställs i regel utan närmare etikettering. Detta gör det svårt för en mindre initierad fackman att utnyttja utställningen utan guide från museet. Men sett med den besökande allmänhetens ögon, kan det ibland vara en fördel, att det karakteristiska föremålsbeståndet hos varje kulturgrupp presenteras utan åtskillnad mellan boplats- och gravfynd m. m. Det utställda fyndmaterialet kompletteras av utmärkta utbredningskartor, grafiska tabeller, jämförande översikter över andra områden m. m. Med hjälp av bandupptagen text på tjeckiska, som berättar om de utställda fynden, samtidigt som ett rörligt ljus flyttar sig från fyndgrupp till fyndgrupp, sammanfogas de olika komponenterna i det fragmentariska arkeologiska källmaterialet till en historiskt sammanhängande bild. Däri ligger också utställningens kärnpunkt — på en gång dess styrka och dess svaghet. I verkligheten kan ju den förhistoriska utvecklingen knappast ha tett sig som en fortlöpande, jämn ström av historiska skeenden så som den presenteras på utställningen. För allmänheten torde dock mötet med de långa montrerna, ofta fyllda med till synes tämligen likartade föremål, många gånger te sig så pass monotont att deras uppmärksamhet, trots den berättande bandrösten, slocknar halvvägs. Däremot skulle en besökare sannolikt orka tillgodogöra sig mycket mera av en dylik utställning, om samma fyndmängd åtminstone delvis var utställd i mindre portioner genom att en del — märkligare fynd — hade en mera sluten ram omkring sig (t. ex. i form av mellanväggar i en eljest sammanhängande lång väggmonter). Därigenom skulle det också vara lättare för en enskild besökare att återfinna vissa fynd, som fångat hans intresse.

Jämfört med de stora kongresserna kan värdet av en dylik konferens med begränsat antal deltagare ur arbetssynpunkt inte skattas nog högt.

Lili Kaelas